

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

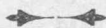
ΒΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΟΥ, ὑποδ. τοῦ Ὁρφανοτροφείου Χατζηκώστα.

ΕΝ ΤΗ ΗΜΕΔΑΠΗ
Συνδρομὴ ἑτησίᾳ προπληρωτέα
δραχ. 6

Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦν-
τας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν
συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16. ματόσημα Τουρκίας (5 γρ.1 φρ.

ΕΝ ΤΗ ΑΛΛΟΔΑΠΗ
Συνδρομὴ ἑτησίᾳ προπληρωτέα
φρ. χρ. 7

Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης
ἐπιστολῆς εἰς μονόγρῃσσα γραμ-
ματόσημα Τουρκίας (5 γρ.1 φρ.

Ἀριθ. 8

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Αὐγούστου 1893.

Ἔτος Β'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Διδασκαλία τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ — Τὸ συναδελφικὸν πνεῦμα ἐν τῷ σχολείῳ. — Σκέψεις περὶ διοργανισμοῦ τῶν σχολείων. — Ἐντυπώσεις ἐκ τοῦ ἀλφαβηταρίου τοῦ κ. Θ. Μιχαλοπούλου.

ΠΕΡΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΕΝ Τῷ ΔΗΜΟΤΙΚῷ ΣΧΟΛΕΙῳ

—
Γ

Εἶπομεν ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς καθωμιλημένης γλώσσης ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ δυνατόν νὰ γίνῃ πρῶτον συνθετικῶς διὰ τῆς γραμματικῆς, ὡς γίνεται ἀκριβῶς καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης· δευτέρον ἀναλυτικῶς, εὐρισκομένων τῶν κανόνων διὰ τῆς ἀναλύσεως κειμένου ὠρισμένου ἢ παραδειγμάτων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ κανόνος συνειλεγμένων· καὶ τρίτον ἐμπειρικῶς, παιδευομένων τῶν μαθητῶν μηχανικῶς εἰς τὸ ὀρθῶς ὀμιλεῖν καὶ γράφειν διὰ τῆς ἀσκήσεως πρὸς τοῦτο ἄνευ τῶν λόγων τῶν διεπόντων τὰ γλωσσικὰ αὐτὰ φαινόμενα. Ἐκ τῶν γνωμῶν τούτων πλημμελεῖς φαίνονται ἡμῖν ἡ πρώτη καὶ ἡ τρίτη, ὀρθὴ δὲ μόνον ἡ δευτέρα. Ὅτι δὲ ἡ πρώτη γνώμη, καθ' ἣν ἡ γλῶσσα διδύσκειται διὰ τῆς γραμματικῆς, φαίνεται πλημμελεῖς ἀποδεικνύεται διὰ τῶν ἑξῆς σκέψεων. Κατὰ τὴν ψυχολογίαν ἡ ὁδὸς τῆς ψυχικῆς τοῦ ἀνθρώπου μορφώσεως εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας εἰς τὴν θεωρίαν. Κατὰ τοῦτο ὁ θέλων νὰ φθάσῃ εὐθὺς εἰς τὴν θεωρίαν ὑπερπηδῶν τὴν ἐμπειρίαν ὁμοιάζει πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις θέλει νὰ ἀναβῆ εἰς ὑψηλὸν παράθυρον καὶ ἔπειτα νὰ κάμῃ τῆς κλίμακος χρῆσιν, ἢ πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις θέλει νὰ εἰσέλθῃ εἰς κλειδωμένην θύραν καὶ ἔπειτα νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ κλειδίου. Ἡ θεωρία εἶναι ἀνεύρεσις τῶν σχέσεων τῆς ἐμπειρίας καὶ ὁ ἀγνοῶν τὰ πράγματα θὰ ἀγνοῇ κατὰ μείζονα λόγον τὰς σχέσεις τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Τόσον φαίνεται ἡμῖν ἀκαταμάχητοι αἱ ἀλήθειαι αὗται, ὥστε ἀποροῦμεν πῶς καταδέχονται οἱ διδάσκαλοι ταπεινοῦντες ἑαυτοὺς νὰ ὑπηρε-

τῶσι τῇ πλάνῃ καὶ νὰ ματαιπωνῶσι νομίζοντες ὅτι διδάσκοντες γραμματικὴν διδάσκουσι τὴν γλῶσσαν, ἐν ᾧ τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι ἡ γλῶσσα μένει ἀκαλλιέργητος καὶ χέρσος. Ἐπειτα ἄλλος λόγος κατὰ τῆς διδασκαλίας τῆς γραμματικῆς ὡς ἰδιαιτέρου μαθήματος ἐν τοῖς δημοτικῶν σχολείοις εἶναι ὅτι δι' αὐτῆς δίδονται οἱ κανόνες, τὰ πορίσματα τῆς ἐρεύνης ἄλλων ἑτοιμα, χωρὶς νὰ ὑποδεικνύηται εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ ἡ ὁδὸς τῆς ἐρεύνης, ὅπερ εἶναι σπουδαιότατον ἐν τῇ μορφῶσει. Ὅτι δὴποτε καὶ ἂν λέγωσιν οἱ πρόμαχοι τῆς γραμματικῆς ὡς κερωρισμένου μαθήματος, τοῦτο ὅμως δὲν δύνανται νὰ ἀμφισβητήσωσιν ὅτι πᾶσα ἀλήθεια ἐν οἰφδῆποτε κλάδῳ τοῦ ἐπιστητοῦ τότε μόνον ἔχει ζῶν καὶ σημασίαν διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὅποταν οὗτος ἐφθασεν εἰς αὐτὴν δι' ἰδίας ἐρεύνης, δι' ἰδίας μελέτης. Διὰ τοῦτο βλέπομεν μαθητὰς ἐν ᾧ ἰπίσταται ἀπὸ στήθους καλῶς τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ, ὅμως νὰ ἀμαρτάνωσι δεινῶς καὶ ὅταν γράφωσι καὶ ὅταν λαλῶσι. Ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ φέρ' εἰπεῖν, διδάσκειται σύμπασα ἡ γραμματικὴ καὶ ἀπαξ καὶ δις καὶ οἱ μαθηταὶ οἱ ἐπιμελέστεροι ἐπίστανται αὐτὴν ὅλην ἀπὸ στήθους, καὶ ὅμως εἰς τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης παρὰ τῶν μαθητῶν οὐδὲως ἐπέδρασεν ἡ γνώσις αὐτῆ, αὐτοὶ ὀμιλοῦσι ἀπειροκάλως καὶ χυδαίως ὡς ὀμίλου καὶ πρὶν μάθωσι τὴν γραμματικὴν. Καὶ τοῦτο εἶναι εὐνόητον· διότι μεταξὺ γραμματικῆς καὶ γλώσσης οὐδεμία ὑπάρχει σύνδεσις, ἡ γραμματικὴ διδάσκειται οὐχὶ πρὸς ὀρθὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης, ἀλλὰ πρὸς ἐμάθησιν τῶν κανόνων αὐτῆς.

Καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς οὕτω γινομένης διὰ τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας τῆς γλώσσης, ἃ εἶναι ὄντως οἰκτρά, ἠδύνατο νὰ ἐμβάλωσι τοὺς διδασκάλους εἰς ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς μεθόδου τῶν. Εἰς τὸ μάθημα τοῦτο, ὅπερ θεωροῦσιν ὡς τὴν βασιλίδαν τῶν μαθημάτων, ἔχουσι στρέψῃ σύμπασαν

την προσοχή των οί διδάσκαλοι και όμως οί μαθη-
ται δέν μανθάνουσι τήν γλώσσαν, και ού μόνον δέν
μανθάνουσι, άλλ' έχουσι κηρύξη άμειλικτον και κατά
τής γραμματικής πόλεμον άηδέστατα διακείμενοι και
άναφανδόν αύτην κατακρίνοντες. Είναι δε παιδαγω-
γική άρχή άναμφισβήτητος, ότι πάσα πνευματική
ίργασία κανονική κατά τήν πορείαν τής ψυχικής του
άνθρώπου μορφώσεως γινομένη συνοδεύεται υπό συν-
αισθήματος εύρέστου και ότι ή άηδία είναι τεκμή-
ριον άσφαλές άμεθόδου διδασκαλίας.

'Αλλά και ή τρίτη γνώμη, καθ' ήν οί μαθηται
έν τοις δημοτικοις μάλιστα σχολείοις δέν έχουσι ά-
νάγκην θεωρητικής τής γλώσσης διδασκαλίας, και ότι
άρκει αύτοις ή πρακτική άσκησις εις τό όρθώς όμι-
λεϊν και γράφειν, φαίνεται ήμιν ώσαύτως πλημμε-
λής. 'Αλλά πριν είπωμεν τήν γνώμην ήμων άς ά-
κούσωμεν τί προφέρουσιν ύπερ τής θεωρίας ταύτης οί
πολέμιοι πάσης γραμματικής διδασκαλίας. Οί λό-
γοι αύτων οί σπουδαιότεροι συνοψίζονται εις τους
έξής πέντε.

1. Η μητρική γλώσσα μεταδίδεται και συναυξά-
νεται με τό παιδίον άνεπαισθήτως ώς τό σώμα αύτου
αυξάνεται και ένδυναμούται, ώς ή νόησις αύτου ανα-
πτύσσεται άφ' έαυτής και ούδεμία άνάγκη παρίσταται
έπεμβάσεως ήμων εις τήν φυσικήν ταύτην άνάπτυ-
ξιν τής γλώσσης διά διδασκαλίας γλωσσικής. 'Ως τό
παιδίον μανθάνει νά περιπατή, νά τρέχη άσφαλώς
άνευ ούδεμιάρ περι ίσορροπίας των σωμάτων διδα-
σκαλίας, ούτω μανθάνει και νά διαλέγηται όρθώς
άνευ ούδεμιάρ γλωσσικής διδασκαλίας, ήτις μάλιστα
δύναται και νά βλάβη διεγείρουσα δυσπιστίαν και
άτολμیان εις τόν παίδα περι τήν χρήσιν τής γλώσ-
σης. Η γλώσσα πρέπει νά χειραγωγείται υπό του
γλωσσικού συναισθήματος και ούχι υπό των κανόνων.
Οί μαθηται των δημοτικών σχολείων πρέπει νά μά-
θωσι τήν γλώσσαν καθ' έξιν όρθώς νά μεταχειρίζω-
νται, τό δε διά τί των γλωσσικών φαινομένων υπερ-
βαίνει τήν αντίληψιν αύτων.

2. Οί μαθηται ούδέν ένδιαφέρον έχουσι εις τήν
γλωσσικήν διδασκαλίαν και είναι άηδεις αύτοις νά
μανθάνωσι και νά όμιλώσι τήν μητρικήν των γλώσ-
σαν διά τής κλίσεως των όνομάτων και ρημάτων
και διά των κανόνων τής γραμματικής.

3. Τόν έθισμόν έν τή μικρή ηλικία δέν πρέπει νά
άναπληρωή ή θεωρία ούδέν πρέπει ήθη και έθιμα νά
ποιώμεν άμφίβολα διά τής σκέψεως. Τό παιδίον πρέ-
πει νά γνωρίζη τό σώμα του, άλλά δέν πρέπει νά
κάμνη έκθέσεις περι τής χρησιμότητος τής γυμναστι-
κής. 'Επίσης πρέπει πριν νά κατακλιθής νά προσεύ-
χεται προς τόν Θεόν, άλλά δέν είναι άνάγκη νά γί-
νώσκη, άν ή προσευχή εισακούηται και τίνες λόγοι
είναι ύπερ τής γνώμης ταύτης. Ούτω πρέπει νά μάθη
και τήν μητρικήν του γλώσσαν και νά όμιλή και νά
γράφη αύτην καθ' έξιν όρθώς, χωρίς νά πολυπραγ-
μονή περι των λόγων, οίτινες διέπουσι τά γλωσσικά
φαινόμενα.

4. 'Ακριβής τής μητρικής γλώσσης εξέταση είναι
άδύνατον νά γίνη πρό του 15 έτους τής ηλικίας
των μαθητών. Μέχρι του χρόνου τούτου ούτε ό μα-
θητής ούτε ή γλώσσα αύτου είναι ικανώς άνεπτυγ-
μένη, και ούτω δέν ύπαρχει ένταύθα ούτε ύποκείμε-
νον ούτε άντικείμενον εξέτασεως. 'Επιστημονική κατá
τήν ηλικίαν ταύτην εξέταση τής γλώσσης όμοιάζει
προς τήν προπετή και άνόσιον των μελών του άν-
θρώπου άποκαλυψιν και εξέτασιν. Πρό τής ήθης
δέν άποχωρίζει ό άνθρωπος γλώσσαν και συμβεηκό-
τα και ή διδασκαλία ή άποχωρίζουσα αύτά πράτ-
τει τι έναντίον τής φύσεως του ανθρώπου.

5. Η δόξα, ότι γραμματικοί κανόνες είναι αναγ-
καίοι προς άποφυγήν γλωσσικών σφαλμάτων και έν
τē λαλιζ και έν τή γραφή, είναι πλημμελής διότι
τοιαύτη διδασκαλία παρακωλύει τήν γλωσσικήν άνά-
πτυξιν και οί κανόνες γεννώσιν άβεβαιότητα και σύγ-
χυσιν μάλλον ή εύκολίαν περι τήν όρθήν χρήσιν τής
γλώσσης.

'Εν τοις λόγοις τούτοις εύρίσκομεν και πολλά όρθά,
οūs πρέπει πάντες οί διδάσκαλοι νά άποδεχθώσιν. Ού-
δεις πρέπει νά έχη έναντίαν γνώμην καθ' όσον άφορξ
τήν πρακτικήν άσκησιν των μαθητών εις τό όρθώς
όμιλεϊν και γράφειν. Και τούτο επιδιώκει τό δημο-
τικόν σχολείον διά των διαφόρων μαθημάτων, διά
τής διασκευής πάντων των βιβλίων του δημοτι-
κού σχολείου εις άναγνωστικά, οία ήμεϊς εξέδώ-
καμεν προς διδασκαλίαν και τής ιστορίας και των ίε-
ρών μαθημάτων, μέλλομεν δε νά εκδώσωμεν και
προς διδασκαλίαν τής φυσικής ιστορίας. Διά τής
χρήσεως τοιούτων βιβλίων ού μόνον ή δεξιότης των
μαθητών περι τήν άνάγνωσιν σπουδαιώς προάγεται,
ού μόνον γνώσεις παντοίαι εις τους μαθητάς
μεταδίδονται, άλλά και ή γλώσσα αύτων προάγεται
και τελειοποιείται. 'Αλλά νομίζομεν ότι ή τυφή
έμπειρία μόνη δέν είναι άρκετόν έφόδιον προς όρθήν
τής γλώσσης χρήσιν. Βεβαίως ή άποστήθις έγχει-
ριδίου γραμματικής προς ούδέν συντελεί εις τήν τε-
λείωσιν τής γλώσσης του μαθητου, άλλά τούτο ίσχύει
ού μόνον κατά τήν μικράν ηλικίαν, άλλά και κατά
πασαν άλλην. Και άν ή πολεμική των άντιγραμμα-
τικών κατευθύνετο κατá τοιαύτης διδασκαλίας, ήμεϊς
ούδέν είχομεν νά άντείπωμεν.

'Αλλά νομίζομεν ότι είναι ύπερβολική έκτίμησις
του γλωσσικού αισθήματος, εάν πιστεύωμεν ότι τούτο
έξαρκει εις τήν όρθήν τής μητρικής γλώσσης χρήσιν
και έν τή λαλιζ και έν τή γραφή, μάλιστα όταν
πρόκηται περι τής ήμετέρας γλώσσης, ήτις παρε-
φθαρμένη έν τφ στόματι του λαου ούσα και δια-
φόρους μεταβολάρ ύφισταμένη και έν τή λαλιζ και
έν τή γραφή παρá τοις διαφόροις δέν δύναται νά
χειραγωγήθη άσφαλώς υπό μόνου του γλωσσικού αι-
σθήματος. Ευθύς δε ώς παραδεχθώμεν τήν αλήθειαν
ταύτην, είμεθα ήναγκασμένοι νά σκεφθώμεν περι
ιδιαιτέρας τής μητρικής γλώσσης διδασκαλίας ήτοι
νά κατastήσωμεν αύτην ύποκείμενον τής ιδιαιτέρας

του μαθητου έρεύνης. Δέν είναι δε άληθές ότι ό μα-
θητής δέν ένδιαφέρεται διά γλωσσικάρ έργασίας τής
μητρικής του γλώσσης και ότι ούδέν έκ τούτων κα-
τανοεί πρό τής ήθης. Τούναντίον ήμεϊς κατωρθώ-
σαμεν δι' ιδίαν γλωσσικής διδασκαλίας νά άπασχο-
λήσωμεν έπωφελώς τήν προσοχήν των μαθητών με
γλωσσικά μαθήματα ήδη από του 7 έτους και είδο-
μεν ότι τό διαφέρον αύτων ένεφανίζετο άκμαϊότατον
και ή πρόοδος των μαθητών εις τήν γλώσσαν ού
μόνον δέν παρεκωλύετο, άλλά και προήγετο. 'Αλλά
διά νά κατορθώσωμεν τούτο άπεφύγομεν έπιμελώς
τήν μέθοδον των γραμματικών, άπεφύγομεν όμως
νά ύποβάλωμεν εις γλωσσικήν έπεξεργασίαν και τá
άναγνωσκόμενα έκάστοτε τεμάχια έκ του άναγνω-
σματαρίου. Οί λόγοι, οūs έχομεν κατá τής γλωσσι-
κής έπεξεργασίας έκάστου των άναγνωσγομένων τε-
μαχίου του άναγνωστικού βιβλίου, θέλουσιν έκτεθη
εύθύς κατωτέρω. Και ούτω εισερχόμεθα εις τήν τρί-
την μέθοδον τής διδασκαλίας τής γλώσσης, καθ' ής
έχομεν νά άντιτάξωμεν τους έξής λόγους.

Οί μαθηται άναγινώσκοντες έν τεμάχιον λόγου
είτε πεζου είτε ποιητικού οϊουδήποτε περιεχομένου
οφείλουσι νά συγκεντρώσωσι τήν προσοχήν των εις τήν
αντίληψιν των λεγομένων και εις τήν έκτίμησιν αυ-
τών. Θα κατορθωθής δε τούτο βεβαίως διά τής γλώσ-
σης του βιβλίου και θα παραστή άνάγκη λέξεις και
φράσεις άγνωστους εις τους μαθητάς νά έρμηνεύσω-
μεν δι' άλλων ταύτοσημων γνωστών εις αύτους και
ούτω προς τας έννοίας προάγεται ό μαθητής και
γλωσσικώς. 'Αλλ' άν θελήσωμεν νά έμμεϊνωμεν πε-
ρισσότερον εις τήν γλωσσικήν του κειμένου έπεξεργα-
σίαν, τότε τό ένδιαφέρον των μαθητών έκ του πραγ-
ματικού θα μεταπηδήση εις τό γλωσσικόν και ούτως
ή τελείωσις τούτου γίνεται διά τής βλάβης του άλλ-
λου. Τήν μέθοδον τής τοιαύτης του κειμένου γλωσ-
σικής έπεξεργασίας προς τή έρμηνεία τή πραγμα-
τική τηρουσι από πολλου χρόνου τά ήμέτερα έλλη-
νικά σχολεία έν τή διδασκαλία τής αρχαίας έλληνι-
κής γλώσσης. Πάντες γνωρίζομεν ότι οί 'Ελληνο-
διδάσκαλοι τόν δίωρον καθ' έκάστην ήμέραν χρόνον
προς διδασκαλίαν τής γλώσσης χρησιμοποιούσι πρώ-
τον μόν εις διδασκαλίαν τής γραμματικής, ήτις άπο-
τελεί χωριστόν μάθημα, δεύτερον εις τήν καθ' ήμάρ
μετάφρασιν αρχαίου 'Ελληνος συγγραφέως και τρίτον
εις γραμματικήν έπεξεργασίαν του κειμένου αύτου,
εις τήν γνωστήν υπό τό όνομα τεχνολογίαν. 'Αλλ'
ένταύθα ίσχύει τό λεγόμενον ό κυνηγών δύο λαγουάρ
κανένα δέν πιάνει. Μόλις οί μαθηται αρχίζουν νά
έμβαθύνουν και νά διαφέρωνται εις τά λεγόμενα και
εύθύς ή προσοχή αύτων τρέπεται περι άλλα έτερο-
γενή, τόν μηχανισμόν τής γλώσσης και ούτω ούτε
τό έν ούτε τό άλλο κατορθούται, ή άν γίνεται τι,
τούτο είναι σμικρόν και άνάξιον λόγου. Τήν μέθοδον
ταύτην των 'Ελληνικών σχολείων μετέφερόν τινες
των παρ' ήμιν διδασκάλων και εις τήν διδασκαλίαν
τής καθωμίλημένης γλώσσης έν τφ δημοτικφ σχολείφ,

διαιρουντες ούτω και παρατρέποντες τό ένδιαφέρον
των μαθητών έκ του πραγματικού εις τό γλωσσικόν.
Τούτο ήμεϊς θεωρούμεν άτοπον και βλαβερόν. 'Εν τή
έρμηνεία του κειμένου ή αντίληψις των λεγομένων
και ή έκτίμησις αύτων είναι ό κύριος σκοπός, τό δε
γλωσσικόν μέρος ήτοι ή έρμηνεία των λέξεων και ή
σύνταξις αύτων όπερ είναι μόνον μέσον προς τόν
σκοπόν αύτον πρέπει νά γίνηται, έφ' όσον μόνον είναι
άνάγκη, προς βαθύτεραν αντίληψιν των πραγμάτων.
Νά λείψη όμως έντελώς ή γλωσσική διδασκαλία έκ
του δημοτικού σχολείου δέν είναι δυνατόν ούδέν πρέ-
πον διότι έκτός του ότι ή γλωσσική διδασκαλία έξα-
σφαλίζει τήν όρθοτέραν τής γλώσσης χρήσιν, παρέχει
εις τους μαθητάς και μόρφωσιν ιδιαιτέραν, ήν ούδέν
άλλο μάθημα παρέχει διότι ούδέν άλλο άσχολεϊται
με τά φαινόμενα τής γλώσσης ούδέν καθιστξ αύτην
ύποκείμενον τής έρεύνης του ανθρώπου. Τούτο βε-
βαίως είχεν ύπ' όψει και ή Πρωσία όρίσασα έν ταις
«Allgemeine Bestimmungen» διά τά δημοτικά
σχολεία § 25. τά έξής:

«'Εν ταις άνωτέραις τάξεσι των πολυταξίων σχο-
λειαν πρέπει νά ύπάρχωσιν ιδιαιτεροι ώραι προς δι-
δασκαλίαν και άσκησιν έν τή γερμανική γραμματική.
'Εν οίς όμως σχολείοις ύπαρχει εις ή δύο διδάσκα-
λοι ή γραμματική συνδέεται με τήν άλλην γλωσ-
σικήν διδασκαλίαν. Σκοπός δε τής διδασκαλίας είναι
έν μόν τφ μέσω τμήματι ή γνώσις τής άπλής προ-
τάσεως και των άπλουστάτων μορφών του λόγου,
έν δε τφ άνωτάτφ τμήματι, ή πεπλατυσμένη πρό-
τασις και διδασκαλία έκτενεστερα έκ τε του τυπι-
κού και έτυμολογικού».

Βεβαίως ή διάταξις αύτη ή περιορίζουσα τήν
γλωσσικήν διδασκαλίαν έν τοις πολυταξίοις μόνον
σχολείοις, άποκλείουσα δε αύτην έκ των μονοταξίων
και διταξίων, έμφάνει ούχι άκριβή έκτίμησιν τής
μορφωτικής δυνάμεως τής γλωσσικής διδασκαλίας,
είναι όμως και τοιαύτη ούσα σημεϊον προόδου έν τοις
σχολείοις τής Πρωσίας, άφ' ου μέχρι του 1872 ά-
πεκλείετο κατá τας πολυκρότους Regulativ πάσα
γραμματική διδασκαλία καθ' άς «χωριστή διδα-
σκαλία τής γερμανικής γραμματικής έν τοις δημοτι-
κοις σχολείοις είναι άπηγορευμένη».

Μοι φαίνεται ότι άσχέτως προς τά άναγνωστικά
βιβλία, ών ό κύριος σκοπός, ώς έλέγομεν, δέν είναι
γλωσσικός, άλλά ήθικός, μορφωτικός τής βουλήσεως
των μαθητών, πρέπει νά όρισθώσι ιδίαι ώραι προς
γλωσσικήν των μαθητών μόρφωσιν και διά τής ανα-
λυτικής μεθόδου νά έξεγερθής των μαθητών ή προ-
σοχή εις τά φαινόμενα τής γλώσσης. Πρός τούτο
θα εκλέξωμεν τοιαύτην ύλην, ήτις διά του περιεχο-
μένου αύτης νά σαγηνεύη τους μαθητάς και νά συγ-
κρατē αύτων τήν προσοχήν πάντοτε, οσάκις και άν
έπαναληφθής. Τοιαύτη ύλη έχουσα τήν ιδιότητα
ταύτην είναι ή ποιητική. 'Αλλά περι τούτου έν τφ
έπομένφ φύλλφ.

ΤΟ ΣΥΝΑΔΕΛΦΙΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΕΝ Τῷ ΣΧΟΛΕΙῳ

Μαθητὴς μου διδάσκαλος ἐν ὑπηρεσίᾳ πρωτοβάθμιος καὶ διευθυντὴς τοῦ σχολείου μοὶ ἔστειλεν ἐπιστολὴν ζητῶν τὴν συμβουλὴν μου τί νὰ πράξῃ κατὰ συναδέλφου του, ὅστις ἔχων ἐπὶ τῆς παρούσης Κυβερνήσεως ἰσχυροὺς προστάτας παρέχει αὐτῷ ἐπιτηδες πράγματα, ἵνα παραλύσῃ τοῦ σχολείου τὴν πειθαρχίαν καὶ προκαλέσῃ κατὰ τοῦ προϊστάμενου τοῦ σχολείου τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἐξουσίας καὶ ὅπερ δὲν θεωρεῖ καθόλου ἀπίθανον καὶ τὴν ἀπόλυσιν αὐτοῦ. Τὸ ζήτημα τοῦτο χρήζει νομιζομένων ἰδιαίτερως προσοχῆς ἐν τῇ «*Ἐκπαιδεύσει*», διότι δυστυχῶς δὲν εἶναι ἡ πρώτη οὐδὲ ἡ τελευταία περίπτωσις αὕτη περὶ τοῦ συναδελφικοῦ πνεύματος τῶν δημοδιδασκάλων ἐν τοῖς σχολείοις.

Τὸ ἔργον τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν εἶναι τὸ ὕψιστον καὶ εὐγενέστατον πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἔργων, ἀλλ' ὅμως καὶ τὸ δυσχερέστατον.

Ἴνα δὲ μὴ ἀποτύχῃ τοῦτο ἐντελῶς ἀπαιτεῖ βέλεια διδασκάλου παρεσκευασμένου δι' ἐιδικῆς σπουδῆς καὶ ἐνθουσιῶδεις τοῦ ἔργου ζηλωτὰς καὶ φιλοπόνους καὶ καρτερικοὺς καὶ φίλους τοῦ ἔθνους τῶν καὶ τῶν τέκνων τοῦ ἔθνους τῶν, ἀλλ' οὐχ ἤττον καὶ διδασκάλους ἐργαζομένους κατὰ ἓν κοινὸν πρόγραμμα πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ὅς εἶναι ἡ μόρφωσις τῶν παιδῶν, καὶ ἡ ἡμέρωσις αὐτῶν καὶ ἡ ἐμφύτευσις εἰς αὐτοὺς εὐγενῶν ἐνδιαφερόντων νὰ ἐργασθῶσι μετ' αὐταπαρνήσεως νὰ γίνῃ ἐν τῷ κόσμῳ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Herbart λέγει «*Ἡ ἀνατροφή ἐστὶ ἐν ὄλον μέγα ἀδικοκόπου ἐργασίας, ὅπερ ἀπὸ τῆς μιᾶς ἄκρας μέχρι τῆς ἄλλης πρέπει νὰ προϋπολογίζεται ἀκριβεστάτα. Οὐδὲν ὠφελεῖ, ἐὰν ἀποφεύγωμεν μερικὰ σφάλματα*». Ὅπου δὲ ἐν σχολείῳ οἰκίηποτε ὑπάρχουσι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον περισσώτεροι τοῦ ἐνὸς διδάσκαλοι, ἐκεῖ τὸ στοιχειώδες καθήκον αὐτῶν πρὸς συνεργασίαν εἶναι ἡ συνεννόησις. Τὸ σχολεῖον εἶναι καὶ αὐτὸ εἰς ὄργανισμός, μία μηχανὴ ἐργαζομένη διὰ παντοειδῶν μέσων πρὸς ἓνα σκοπὸν. Καὶ καθὼς ὁ ὄργανισμός καταστρέφεται, ὅπου ἐν ὄργανον παύει νὰ ἐκτελῇ τὸν προορισμὸν του ἢ ἐκτελεῖ αὐτὸν ἀτελῶς π. χ. ὁ ἄνθρωπος ἀποθνήσκει ἢ νοσεῖ, ἐὰν οἱ πνεύμονες ἢ τὸ ἥπαρ ἢ τὰ ἔντερα ἢ ὁ ἐγκέφαλος δὲν δύναται διὰ πάθησιν νὰ ἐργασθῶσιν ἢ ἐργάζωνται ἀτελῶς, καθὼς μία μηχανὴ δὲν ἐργάζεται, ἐὰν λείπῃ ἀπ' αὐτῆς ἓν ὄργανον ἢ ὑπάρχῃ τοιοῦτο ἀκατάλληλον πρὸς τὸν σκοπὸν του, οὕτω καὶ τὸ σχολεῖον νοσεῖ, ἐν ᾧ οἱ διδάσκαλοι διχνοοῦσι ἢ δὲν συνεννοοῦνται καθόλου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καλὸν εἶναι νὰ διορίζωνται διδάσκαλοι ὁμόφρονες, μαθητεύσαντες παρ' ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ διδασκάλῳ· διότι πρεσβεύοντες τὰς αὐτὰς ἀρχὰς εὐκόλως θὰ δύνανται περὶ παντὸς πράγματος ἀφορῶντος τὸ ἔργον τῶν νὰ συνεννοῶνται, ἐὰν ὑπάρχῃ αὐτοῖς ἡ καλὴ θέλησις. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει

πάντοτε τὸ χωρίζον αὐτοὺς ἢ διαφορὰ τῶν παιδαγωγικῶν ἀρχῶν, ἀλλ' οὐχὶ σπανίως ἄλλα ὅχι τόσο ἐψηλὰ ἔλατῆρια. Συμβαίνει δυστυχῶς ἐνίοτε νὰ εἶναι διευθυνταὶ τοῦ σχολείου διδάσκαλοι κατώτεροι τοῦ ἐνὸς ἢ καὶ τῶν πλειοτέρων συναδέλφων τῶν καὶ ἡ ἀμάθεια τοῦ διευθυντοῦ συντελεῖ νὰ παραλύῃ ἢ πειθαρχία καὶ νὰ γενῆται ἐν τῷ σωματικῷ ἢ διαιρέσις καὶ ὁ κομματισμός. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπάρχῃ ὄντως ὑπεροχὴ τοῦ διευθυντοῦ, ἀναφαίνεται καὶ ἐνταῦθα οὐχὶ σπανίως τὸ πνεῦμα τῆς διχνοῖας ἢ διότι οἱ συνάδελφοι νομιζοῦσι ὅτι ταπεινοῦνται ἔχοντες ἄλλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν, ἢ διότι ὑποφώσκει ἐλπίς ὅτι εἶναι δυνατόν διὰ μικρᾶς στάσεως ἢ ραδιοουργίας νὰ ὑποσκελισθῇ ὁ διευθυντὴς καὶ ἀπὸ ἄρχοντος νὰ μεταβληθῇ εἰς ἀρχόμενον καὶ οὕτω νὰ ἱκανοποιηθῶσι τὰ φιλόδοξα αὐτῶν σχέδια καὶ ὀνομασθῶσι καὶ αὐτοὶ διευθυνταὶ τοῦ σχολείου. Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προσθέσωμεν καὶ τὴν ἐπέμβασιν τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας, ἣτις παραπειθόμενη εἰς εἰσηγήσεις πολιτικῶν ἰσχυρῶν βραβεύει πολλάκις τοὺς στασιώτας, τότε ἔχομεν σαφεῖς γνῶσιν τῶν ἐλαττηρίων καὶ τοῦ πνεύματος, ὃ ζωογονεῖ τὰ συναδελφικά πνεύματα τῶν δημοδιδασκάλων. Τοσοῦτον δὲ πολλοὶ τῶν κ. κ. διδασκάλων ἐξωκειώθησαν πρὸς τὴν δυσώδη ταύτην κατάστασιν, ὥστε ἀνευ αἰδοῦς καὶ μεθ' ὑπερηφανείας μάλιστα καὶ ἐν τῷ σχολείῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ κατηγοροῦσι καὶ ἐξευτελιζοῦσι τοὺς συναδέλφους τῶν. Νομιζομεν ὅτι πρὸς οὐδὲν ὠφελοῦσιν αἱ μέθοδοι καὶ αἱ παιδαγωγικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Herbart ἢ τοῦ Spencer, ἐὰν λείπῃ ἐκ τοῦ σχολείου ἡ ὁμόνοια. Τὸ ρῆθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητὰς του· Ἐν τούτῳ γινώσκουσι ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε πρὸς ἀλλήλους, ἰσχύει καὶ περὶ τῶν διδασκάλων τῶν ἐν τῷ αὐτῷ σχολείῳ ἐργαζομένων. Ἐκαστος διδάσκαλος διοριζόμενος ἐν σχολείῳ ἔχει βεβαιῶς καὶ δικαιοῦματα, ἔχει ὅμως καὶ καθήκοντα, ἐν δὲ πρώτιστον καθήκον εἶναι νὰ διατελῇ ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀρμονίᾳ πρὸς τοὺς συναδέλφους του. Πρὸς τοῦτο παρέχομεν αὐτοῖς τὰς ἐπομένους συμβουλὰς.

1. Μηδέποτε ὀμίλει καταφρονητικῶς μηδὲ ἀπεκάλυπτε οὔτε εἰς τοὺς συναδέλφους σου τοὺς ἄλλους οὔτε εἰς ξένους τὰς ἀδυναμίας τοῦ συναδέλφου σου. Ὁ πονηρὸς λόγος ἐξοργίζει πάντα, πολὺ δὲ περισσώτερον τὸν συνάδελφόν σου. *Οἱ φιλομεμφεῖς εἰς φίλιαν μὴ εὐφυνεῖς*, εἶπεν ὁ Δημόκριτος.

2. Καὶ ἐν τῷ σχολείῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ δεῖκνε διὰ τῆς συμπεριφορᾶς σου ὅτι ἀναγνωρίζεις καὶ τιμᾶς τὸν προϊστάμενόν σου. Τὸ τοιοῦτο δὲν σὲ ἐξευτελεῖ, τούναντίον σὲ ἀνυψοῖ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων. Διότι, ἐὰν μὲν ὁ προϊστάμενός σου εἶναι κατώτερος, ὁ κόσμος θὰ θαυμάσῃ καὶ θὰ ἐπαινέσῃ τὴν μετριοφροσύνην σου· ἐὰν δὲ εἶναι ἴσος ἢ ἀνώτερος, θὰ σὲ ἐκτιμήσῃ πάλιν ὡς ἄνθρωπον συνετὸν καὶ φρόνιμον.

3. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ σχολείῳ συμπέσῃ νὰ εἶναι καὶ διδάσκαλοι τῶν τεχνικῶν μαθημάτων ἢ τῆς καλλι-

γραφίας ἢ τῆς μουσικῆς ἢ τῆς ἱερογραφίας, ἀπόδιδε καὶ εἰς τοὺς τὴν προσήκουσαν τιμὴν καὶ θεωρεῖ καὶ τοὺς συναδέλφους σου. Ὁ δὲ φιλόφρων καὶ εὐγενὴς καὶ πρὸς τοὺς κατωτέρους του δὲν ἀπόλλυσιν ἐκ τῆς ἀξίας του, ἀλλὰ κερδαίνει.

4. Ἔστε ὅλοι οἱ συνάδελφοι ὡς ἀδελφοὶ καὶ ὑποστηρίξτε ἀλλήλους κατὰ πάσης ἐξωτερικῆς ἐπιβουλῆς. Ἀδίκημα πρὸς συνάδελφόν σας θεωρεῖτε ὡς κοινὸν ἀδίκημα καὶ μετέχετε τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης ἀλλήλων ὡς ἄνθρωποι οὐχὶ ξένοι, ἀλλ' ὡς οἰκεῖοι καὶ ἀδελφοί.

Ἀλλὰ καὶ οἱ κ. κ. διευθύνται, οἵτινες γίνονται αὐτοὶ πολλάκις παραίτιοι τῆς διχνοῖας, καλὸν εἶναι νὰ ἐνστερνισθῶσι τὰς ἐξῆς συμβουλὰς.

1. Μὴ διδτε εἰς τοὺς ἄλλους ἐν παντὶ ζητήματι νὰ αἰσθάνωνται ὅτι σεῖς εἶσθε διευθυνταί, ἐνθυμούμενοι πάντοτε τὸ λόγιον· *Ἕλληνας τράχηλος ξυγὸν δὲν ὑποφέρει*. Σεῖς νὰ θεωρῆτε ὑμᾶς αὐτοὺς ὡς ἰσοτίμους, ὡς *primum inter pares*, ὑποβαλλόμενοι εἰς τοὺς αὐτοὺς κόπους καὶ ὑποτασσόμενοι μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μεϊζονος προθυμίας πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανονισμοὺς τοῦ σχολείου.

2. Πᾶν, ὅπερ θὰ γίνῃ ἐν τῷ σχολείῳ, νὰ φαίνεται ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν διδασκάλων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σύνταξις τοῦ προγράμματος, καὶ ἡ κατανομή τῶν μαθημάτων καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν βιβλίων τῶν διδακτικῶν, νὰ εἶναι ἀποκλειστικὸν τοῦ συλλόγου τῶν διδασκάλων ἔργον καὶ οὐχὶ μόνον τοῦ διευθυντοῦ.

3. Ἐν τῇ συνεδρίᾳ μὴ ἐπιτρέπετε ποτε νὰ φέρονται ζητήματα προσωπικᾶ ἀφορῶντα τὴν μέθοδον ἢ ἄλλα ἐλαττώματα τῶν διδασκάλων. Τοιαῦτα μετὰ πολλῆς προσοχῆς πρέπει νὰ λύωνται ἐν ὄλῳ ἰδιαίτερον μετὰ τοῦ διευθυντοῦ καὶ τοῦ διδασκάλου συνεντεύξει.

4. Προσπαθεῖτε ὅσον δύνασθε μόνοι νὰ ἐξομάλυνε τὰς διαφορὰς σας, καὶ μὴ ἀναφέρεσθε εἰς τὰς προϊσταμένας ἀρχὰς, ἐκτὸς ἐὰν σπουδαιότατον γεγονός ἀπαιτεῖ τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἐξουσίας. Μὴ λησμονῆτε ὅτι αἱ ἐριδὲς τῶν δημοδιδασκάλων φαιδρύνουν οὐχὶ σπανίως τὰς ἀρχὰς καὶ συνθηεστάτα συμβαίνει νὰ κακίζηται ὡς ἀνίκανος ὁ διευθυντὴς ὁ μὴ συμβιβάζων τὰ πράγματα ὅπως ὅπως.

5. Ἄλλ' ἂν παραβλέπητε μετὰ γενναιοφροσύνης παραπτώματά τινα τῶν συναδέλφων σας, ἄτινα ἀποβλέπουσι τὸ πρόσωπόν σας, μηδέποτε ὅμως νὰ συγχαρῆτε νὰ κινδυνεύῃ τὸ σχολεῖον, ἵνα διατηρητῆι ἡ ὁμόνοια τῶν διδασκάλων πρὸς τὸν διευθυντὴν. Ὁ κανονισμός τοῦ σχολείου πρέπει νὰ διατηρητῆι καὶ ἐφαρμολίζηται ἀκριβῶς. Ὅστις δὲ διδάσκαλος παραβαίνει τοῦτον ἀυθαιρέτως καὶ ἀυθάδως, πρέπει νὰ τιμωρηθῇ. Ὁ διευθυντὴς ὀφείλει νὰ ὑπομνήσῃ ἄπαξ καὶ δις πρὸς τὸν παρεκτρεπόμενον τὸ καθήκον του, ἐν ἀρνήσει δὲ, ὀφείλει νὰ ἐκθέσῃ τὸ πρᾶγμα ἀνευ ἀναβολῆς εἰς τὴν προϊσταμένην ἀρχὴν διὰ τὰ περαιτέρω.

6. Ὁ διευθυντὴς ὡς ἀγρυπνος φρουρὸς τῶν νόμων καὶ κανονισμῶν τοῦ σχολείου πρέπει νὰ διδῇ αὐτὸς ἐν τῇ εὐλαβεῖ τηρήσει τούτων τὸ καλὸν παράδειγμα. Ὁ Ξενοφὼν εἶπε· *Ὅποιοί τινες ἂν οἱ προστάται ὣσι, τοιοῦτοί καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνονται*.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΔΙΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Υ Π Ο

ΙΩΑΝΝΟΥ ΛΑΖΟΥ

Ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀρθρῷ ἐποίησάμεθα λόγον περὶ τοῦ διοικητικοῦ διοργανισμοῦ τῶν σχολείων, νῦν δὲ νομιζομεν καλὸν νὰ ρίψωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς καθόλου καταστάσεως τῶν σχολείων τοῦ λαοῦ, τὰ ὁποῖα, καὶ τοῦτο λέγω μετὰ λύπης μου, εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν λίαν ἀπελπιστικὴν. Περὶ τούτου ἐπιτρέψατέ μοι νὰ υποβάλω ὑπὸ τὸν ἐλεγχον ὑμῶν τὴν ταπεινὴν μου γνώμην, ἣν ἐμόρφωσα κατὰ τὸν ὀκταετη διδασκαλικόν μου βίον.

Τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον, φρονῶ, ὅτι πολὺ ἐξετράπη τοῦ κυρίου σκοποῦ του, ὅστις προσδιορίζεται διὰ τῶν λέξεων πολυμερῆς μόρφωσις ἢ *διάπλαισις χαρακτήρος*· διότι πάντες οἱ διδάσκαλοι πλην ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων ἀπὸ τῶν ἐκ τῶν διδασκαλείων κορυφαίων μέχρι τῶν γραμματοδιδασκάλων εἰς οὐδὲν ἄλλο δαπανῶσι τὸν χρόνον τῆς διδασκαλίας παρὰ εἰς τὰ τετριμμένα ἀπὸ τῆς συστάσεως τῶν σχολείων ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι οἱ μὲν διδάσκουσιν αὐτὰ μεθοδικώτερον τῶν δέ. Αὐτὰ δὲ τὰ τετριμμένα εἶναι ἡ ἀνάγνωσις, ἡ γραφή, ἡ ἀριθμητικὴ καὶ ὀλίγα κανονίδια τῆς γραμματικῆς. Τούτων οὕτως ἐχόντων δέον ν' ἀνεύρωμεν τὰ αἷτια τῆς τοιαύτης ἐκτροχιάσεως τῶν σχολείων. Ἐρευρῶν τις δύναται ν' ἀνεύρη πολλά τοιαῦτα, ἐγὼ ὅμως θ' ἀναφέρω τὰ κεφαλαϊωδέστερα τούτων, ἄτινα, νομίζω, μεγάλως συντρέξαν ὥστε νὰ περιαγάγουν τὰ σχολεῖα εἰς τὴν λυπηρὰν ταύτην κατάστασιν. Εἶναι δὲ τὰδε·

1) Ἡ ἐξάρτησις τῶν διδασκάλων ἀπὸ τῆς πολιτικῆς, ἣτις ἄγει καὶ φέρι αὐτοὺς κατὰ τὰς ὀρέξεις της. Καὶ πράγματι πῶς δύναται νὰ ἐργασθῇ τελεσφόρως καὶ μετ' ἐνδιαφέροντος ὁ διδάσκαλος, ὅταν μετ' ἀδημονίας ἀναμένη τὴν ἐπιούσαν, ἣτις ἂν κρίνωμεν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε, δύναται νὰ φέρῃ τὸν ὑποβιβασμὸν, ἢ τὴν μετάθεσιν ἢ καὶ τὴν ἀπόλυσιν ὡς ὑπεραριθμοῦ δῆθεν;

2) Ἡ μὴ ταξινόμησις τῶν μαθημάτων κατὰ τάξεις καὶ ἡ μὴ ὑποχρεωτικὴ αὐτῶν διδασκαλία μέχρις ὀρίου ὀρισμένου κατὰ τὰ διάφορα σχολεῖα. Διότι ὡς ἔχουσι σήμερον, ἀπαιτεῖ τὰ αὐτὰ ἡ ὑπηρεσία καὶ ἀπὸ τὰ μονότακτα, ὅσα καὶ ἀπὸ τὰ τετρατάκτα, ἢ νὰ εἶπω τὸ ἀληθές οὐδὲν ἀπαιτεῖ, ἀφοῦ

οὐδεις ἔλεγχος ἐνεργεῖται ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῶν σχολείων.

3) Ἡ ἐντελής ἀνεπιτήρησις τῶν σχολείων ὑπὸ τῆς πολιτείας διότι τὸ νὰ νομίξῃ ἡ κεντρικὴ ὑπηρεσία ὅτι ἐποπτεύει τὰς ἐργασίας τῶν σχολείων διὰ τῶν ἐπιτοπειῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπῶν τοῦτο εἶναι ὄχι μόνον οἰκτρὰ πλάνη, ἀλλὰ καὶ τι πλεόν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἀμαρτημάτων τούτων μήπως τοῦλάχιστον τὸ προσωπικὸν ἔχει κατανεμηθῆ καταλλήλως εἰς τὰ σχολεῖα, μήπως ἔχουν ταξινομηθῆ ὡς ἀπαιτεῖ ἡ σημερινὴ μόρφωσις τοῦ λαοῦ; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἀφίνω δὲ κατὰ μέρος τὸ περὶ διδασκηρίων καὶ διδασκτικῶν ὀργάνων ζήτημα, διότι περὶ αὐτῶν οὐδὲ κἂν δύναται νὰ γίνεταί λογος.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ταξινομήσεως τῶν σχολείων καὶ τῆς τοποθετήσεως τοῦ προσωπικοῦ ἔχω τὴν ἐξῆς γνώμην.

1) Εἰς ἐκάστην πρωτεύουσαν Δήμου νὰ συστηθῆ ἀνά ἓν πλῆρες δημοτικὸν σχολεῖον ἔχον ἐξαετῆ κύκλον μαθημάτων καὶ ἐξ̄ διδασκάλους.

2) Εἰς ἕκαστον χωρίον ἔχον ἄνω τῶν τριάκοντα μαθητῶν νὰ συστηθῆ ἓν ἀπλοῦν Δημοτικὸν σχολεῖον ἔχον ἓνα διδάσκαλον καὶ τετραετῆ κύκλον μαθημάτων.

3) Εἰς ἕκαστον χωρίον ἔχον ὀλιγωτέρους τῶν 30 μαθητῶν καὶ πλείους τῶν 15 νὰ διορίζηται εἰς γραμματ. ἔχον ἀπολυτήριον σχολαρχεῖου καὶ ἐξάμηνον ἄσκησιν πρακτικὴν.

4) Εἰς τὰ χωρία τὰ ἔχοντα ὀλιγωτέρους τῶν 15 μαθητῶν ν' ἀναλάβωσιν οἱ ἐντόπιοι ἱερεῖς τὴν διδασκαλίαν τῶν παιδῶν ἐπὶ μετρίᾳ ἀμοιβῇ.

5) Νὰ καθορισθῆ ἐπακριβῶς ἡ διδασκτικὴ ὕλη ἐκάστης τάξεως δι' ἕκαστον σχολικὸν ἔτος, ἦν ἀπροφασίστως ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ διδάσκῃ, καθ' ὅσον ἡ ἐλευθερία περὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης ὑπὸ τῶν διδασκάλων ἔφερε τὰ παρατηρούμενα κακίστα ἀποτελέσματα.

6) Οἱ μαθηταὶ τῶν γραμματοσχολείων μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐν αὐτῷ μαθημάτων, ἔαν ἐπιθυμῶσι τελειότεραν μόρφωσιν, δεόν νὰ φοιτῶσιν ἓν ἔτος εἰς τὴν ἀνωτέραν τοῦ ἀπλοῦ σχολεῖου, οἱ δὲ ἀπόφοιτοι τούτου νὰ φοιτῶσιν ἐπὶ δύο ἔτη εἰς τὸ ἀνώτερον τμήμα τοῦ πλήρους σχολεῖου, ἐν ᾧ θὰ προσκτῶνται τοσαύτας γνώσεις καὶ τοιαύτην μόρφωσιν, ὥστε νὰ εἶναι ἱκανοί, ἵνα εἰς τὰ διάφορα βιοποριστικὰ ἔργα ἐπιτυχῶς ἐπιδιδῶνται καὶ ἀνωτέραν μόρφωσιν οἱ βουλόμενοι ἐπιδικῶσι.

7) Οἱ διδασκόμενοι ὑπὸ τῶν ἱερέων μαθηταὶ νὰ

1. Εἰς τὰς μεγαλοπόλεις βεβαίως θὰ συστηθῶσι πλείονα τοῦ ἐνός.

2. Εἰς τὰ σχολεῖα, ὅπου ἡ πληθὺς τῶν μαθητῶν τοῦ κατωτέρου τμήματος δὲν ἀπαιτεῖ δι' ἐκάστην τάξιν καὶ ἴδιον διδάσκαλον, δύναται νὰ περιορισθῆ ὁ ἀριθ. τῶν διδ. εἰς 4 μόνον.

3. Εἰς τὰ ἀπλᾶ σχολεῖα δεόν νὰ διορίζηται καὶ δευτερος διδάσκαλος, ἔαν ἡ μαθηταὶ ὑπερβαίνωσι τοὺς 70.

κατατάσσωνται εἰς οἰανδήποτε τάξιν τοῦ ἀπλοῦ σχολεῖου κρίνονται ἱκανοί.

8) Οἱ νεοδιοριζόμενοι διδάσκαλοι παντὸς βαθμοῦ νὰ τοποθετῶνται ὡς δεῦτεροι ὑπὸ ἀρχαιοτέρους καὶ κατὰ βαθμὸν ἴσους ἢ ἀνωτέρους εἰς τὰ κατώτερα τμήματα τῶν σχολείων.

9) Μετὰ διετῆ δὲ διδασκαλίαν νὰ τοποθετῶνται οἱ μὲν πρωτοβάθμιοι ὡς διευθυνταὶ τῶν ἀπλῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν ἐχόντων δύο διδασκάλους, ἢ καὶ ὡς διδάσκαλοι ἐν τῇ 4ῃ τάξει τῶν πλήρων σχολείων, οἱ δὲ δευτεροβάθμιοι καὶ τριτοβάθμιοι ἢ ὡς δεῦτεροι διδάσκαλοι εἰς τὰ ἀπλᾶ σχολεῖα ἢ καὶ ὡς διευθυνταὶ εἰς τὰ ἀπλᾶ τὰ ἀπαιτοῦντα ἓνα μόνον διδάσκαλον.

10) Μετὰ διετῆ δὲ διδασκαλίαν ἐν αὐτοῖς οἱ μὲν πρωτοβ. νὰ τοποθετῶνται ὡς διδάσκαλοι ἐν τῇ 5ῃ τάξει τῶν πλήρων σχολείων, οἱ δὲ δευτεροβάθμιοι ὡς διευθυνταὶ τῶν ἀπλῶν σχολείων τῶν ἐχόντων δύο διδασκάλους, ἢ καὶ ὡς διδάσκαλοι εἰς τὸ μεσαῖον τμήμα τῶν πλήρων σχολείων.

11) Μετὰ διετῆ διδασκαλίαν ἐν τῇ 5ῃ τάξει οἱ πρωτοβ. νὰ τοποθετῶνται ὡς διευθυνταὶ τῶν πλήρων σχολείων, ἔαν ὑπάρχῃ θέσις κενή.

12) Νὰ τηρῆται αὐστηρῶς ἡ ἀρχαιότης καὶ οὐδεὶς ὑποβιβασμὸς νὰ γίνηται ἄνευ αἰτήσεως τοῦ διδασκάλου.

13) Ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῶν ἐπιτροπῶν διδάσκαλοι ἀδυνατοῦσι νὰ ἱκανοποιήσωσι τὰς σημερινὰς ἀπαιτήσεις τῶν σχολείων, λίαν συντελεστικὸν καὶ δι' αὐτοὺς καὶ διὰ τὰ σχολεῖα θὰ ἦτο, ἂν τοποθετῶνται ὡς δεῦτεροι διδάσκαλοι εἰς τὰ ἀπλᾶ σχολεῖα, ἢ εἰς ἀπλᾶ τμήματα τῶν πλήρων, ἵνα τῇ ὀδηγίᾳ τῶν διευθυντῶν καὶ λοιπῶν διδασκάλων ἀποβῶσιν ὀφελίμοι.

14) Μεγάλως παραβιάπτει τὴν πρόοδον τῶν σχολείων καὶ ἡ μὴ τακτικὴ φοίτησις τῶν μαθητῶν. Τὸ κακὸν τοῦτο δύναται νὰ περιορισθῆ διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν μαθητῶν ἐκ τῶν ἐξετάσεων ἐπὶ ὠρισμένου ἀριθμοῦ ἀπουσιῶν. Τὸ μέτρον τοῦτο δεόν νὰ ἐφαρμοσθῆ τοῦλάχιστον διὰ τὰ ἀνώτερα τμήματα τῶν σχολείων.

15) Μεγάλως ἐπίσης θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πρόοδον τῶν σχολείων καὶ ὁ καθορισμὸς τοῦ χρόνου τῶν ἐγγραφῶν διότι κατὰ τὰ ἰσχύοντα ἐγγράφονται ὡς μαθηταὶ καὶ κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν ἐξετάσεων.

16) Κακῶς πολὺ κακῶς ἔχει καθορισθῆ καὶ ἡ ἐναρξὶς τῶν μαθημάτων διότι κατὰ τὰ ἰσχύοντα αἱ ἐξετάσεις περατοῦνται κατὰ τὸ Ἄον δεκαήμερον τοῦ Ἰουλίου, ἡ δὲ ἐναρξὶς γίνεται ἀκριβῶς μετὰ 20 ἡμέρας, δηλ. ὅτε εἶναι ἀδύνατος ἡ διδασκαλία καὶ ἐπικίνδυνος ἡ συγκέντρωσις τῶν μαθητῶν ἐν τοῖς σημερινοῖς δημ. σχολείοις. Ὅθεν τὰ μαθήματα δεόν ν' ἀρχωνται τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου.

Ἐπειδὴ οὐδεμία προσοχὴ καταβάλλεται διὰ τὴν εὐπρεπῆ διακόσμησιν τῶν σχολείων, ὡς καὶ διὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἐφόδια πρὸς ἄνετον διαμονὴν

καὶ διδασκαλίαν τῶν μαθητῶν καλὸν θὰ ἦτο, ἔαν ἐθεραπεύετο ἡ ἔλλειψις αὕτη διὰ τοῦ ἐξῆς τρόπου.

17) Κατὰ τὴν ἐγγραφὴν ἕκαστος μαθητῆς νὰ καταθέτῃ μίαν δραχμὴν δικαίωμα ἐγγραφῆς εἰς τὸ ἐν ἐκάστῳ Δήμῳ συσταθησόμενον ταμεῖον Δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως, ὅπερ ποσὸν νὰ διατίθεται ἀποκλειστικῶς ὑπὲρ τοῦ προλεχθέντος σκοποῦ.

Διὰ τοῦ μέτρου τούτου σὺν τῷ χρόνῳ, ὑποθέτω, ὅτι ὅλα τὰ σχολεῖα θ' ἀποκτήσωσιν ἅπαντα τὰ χρεώδη. Διότι μὰ τὴν ἀλήθειαν εἶναι οἰκτρὸν βλέπει τις ἐν πλήρει 19ῳ αἰῶνι τοὺς ἑλληνοπαιδας καθημένους ὀκλαδὸν καὶ γράφοντας ἐπὶ τῶν γονάτων.

Σ. Σ. Τὴν ἀνωτέρω πραγματείαν κατεχωρίσαμεν, διότι θέλομεν νὰ δοθῇ ἀφορμὴ εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους νὰ εἰπωσιν τὴν γνώμην των περὶ διοργανισμοῦ τῶν σχολείων. Πρὸς πολλὰς τῶν ἄνω ἐξενηθειῶν γνώμῶν, ἡμεῖς ἔχομεν ἐναντίαν γνώμην, μάλιστα δὲ δὲν ἀρέσκει ἡμῖν τὸ πολυποικίλον καὶ ἀνοικονόμητον τῶν φάσεων, δι' ὧν μέλλει νὰ διέλθῃ ὁ δημοδιδάσκαλος. Ἐγὼ θέλω νὰ μένη ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ θέσει ὁ δημοδιδάσκαλος πάντοτε ἀκλόνητος διότι τότε μόνον δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ. Ἡ διηλεκτικὴ ροὴ καὶ τὸ ἄστατον παραβλάπτουσι σπουδαίως καὶ ἐν τῇ παιδαγωγικῇ ὡς καὶ ἐν παντὶ ἄλλῳ ἔργῳ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΥ ΤΟΥ κ.
Θ. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ
(Συνέχεια καὶ τέλος)

Ἄς ἐπισκοπήσωμεν ἤδη καὶ τὴν ὑπολειπομένην εἶτι ἴδιαν ἀρχὴν τοῦ κ. Μιχαλοπούλου. Ὁ ἀξιώτιμος συγγραφεὺς τοῦ Ν. Ἑλλ. Ἀλφαβηταρίου φρονεῖ ὅτι «ψυχολογικῶς οὐ μόνον ὀρθότερον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον εἶναι, ἵνα ὁ μαθητῆς διδαχθῇ πρῶτον τὸ ου ὡς ἐν ὄλον καὶ εἶτα τὸ ο. Καθότι ὁ συνδέσας «ψυχολογικῶς πρὸς τὴν γραφὴν **ου** τὴν φωνὴν **ου** οὐδέποτε θὰ ἐκφέρῃ τὴν φωνὴν ταύτην » πρὸ τοῦ **ο**, ἐν ᾧ ἐθισθεῖς ἤδη, ὅπως εἰς τὴν θέσαν τοῦ **ο** ἐκφέρῃ τὸν φωνὴν **ο**, οὗτος ὀρμᾶ αὐτομάτως, ὅπως ἐκφέρῃ τὴν φωνὴν ταύτην καὶ πρὸ τῆς γραφῆς **ου**, ἐξ ἧς προσλαμβάνει ψυχολογικῶς » (εἶναι ἡ εἰκοστὴ ἴσως φορά, καθ' ἣν κάμνει χρῆσιν τοῦ ὄρου τούτου) τὸ **ο** ὡς τι αὐτοτελές. Ἐνοήσατε, πιστεύω, τί θέλει μὲ ὅλα αὐτὰ νὰ εἴπῃ ὁ ἀξιώτιμος Συγγραφεὺς. Ἐκ φόβου μήπως ὑστερώτερον προφέρωσιν οἱ μαθηταὶ τὸ **ου** ὡς **οὔ** καὶ τὸ **αι** ὡς **αἶ** φρονεῖ ὁ κ. Μιχαλόπουλος ὅτι πρέπει νὰ μὴ διδάξωμεν πρῶτον τὸ **ο** ἀλλὰ τὰς διφθόγγους πρῶτον καὶ ἔπειτα τὰ φωνήεντα.

Μὲ ἄλλα λόγια σὰν νὰ λέγῃ «ἐπειδὴ φόβος οὐπάρχει μήπως καὶ κατὰ τὸ ὀρθοπεριπάτημα τὸ παιδί ἐξακολουθῇ κάποτε νὰ σὺρῃται μὲ τὰ τέσ-

»σαρα, δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ τ' ἀφήνωμεν μωρὸ ἀκόμη νὰ βαδίξῃ τετραποδητί! ». Ὁ φόβος τοῦ κ. Μιχαλοπούλου εἶναι μόνον χιμαιρικὸς. Ἐγὼ διδάσκων ἐπὶ πέντε κατὰ συνέχειαν ἔτη τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν τὸν διαβεβαίω, ὅτι οὐδέποτε μοῦ συνέβη τὸ τοιοῦτον καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ δευτέρου μαθήματος οἱ μαθηταὶ μοῦ οὐδέποτε συνέχουν τὰς διφθόγγους μὲ τὰ φωνήεντα. Ἀλλὰ ὁ κ. Μιχαλόπουλος, δὲν ἀμφιβάλλω, δὲν θὰ παρεδέχετο τοιοῦτους παιδαριώδεις φόβους, ἔαν εἶχε τὴν συγκατάβασιν νὰ συντάξῃ τὸ «Νέον Ἑλλ. Ἀλφαβητάριόν του» ὄχι ἀπὸ τοῦ σπουδαστηρίου του καὶ ἐντὸς ἐβδομάδος (ἴσως καὶ ὀλιγώτερον), ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀγῆς τάξεως.

Αὐταὶ εἶναι αἱ ἰδιαιτέρας τοῦ κ. συγγραφέως ἀρχαὶ περὶ πρώτης ἀναγνώσεως, πρὸς τὰς ὁποίας πολὺ δικαίως δὲν συμφωνεῖ οὐδὲν τῶν παρ' ἡμῖν ἐκδοθέντων Ἀλφαβηταρίων. Αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ δυσχυρίζεται ὁ κ. συγγραφεὺς, ὅτι ἔχουσι τὴν πηγὴν των ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς ψυχολογίας, πράγματι ὁμοῦ, οὔτε μὲ τὴν ψυχολογίαν οὔτε μὲ τὴν λογικὴν συμφωνοῦσιν, ὡς ἀναλύοντες ἐκάστην ἐξ αὐτῶν εἶδομεν. Ἐπὶ τοιοῦτων ἀρχῶν στηριζόμενον τὸ Ἄον τεύχος τοῦ «Νέου Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβηταρίου» τοῦ κ. Μιχαλοπούλου δὲν ἠδύνατο ἄλλως παρὰ ν' ἀποβῇ τὸ καινότερον μὲν τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντων τοιοῦτων βιβλιαρίων, ἀλλὰ καὶ τὸ κενώτερον, κατὰ τὴν ταπεινὴν μου κρίσιν, ὄλων αὐτῶν, ὄχι δὲ ἀντάξιον τῆς μεγάλης σπουδαιότητός του καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ συγγραφέως, παρ' οὐ ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του πολὺ σπουδαιότερα καὶ λογικώτερα ἔργα περιμένει ἄπας ὁ διδασκαλικὸς κόσμος νὰ ἴδῃ.

Ἐν Τυρνάβῳ τῇ 15 Ἰουνίου 1893
Δημοσθένης Μ. Ἀνδρεάδης
δημοδιδάσκαλος.

ΤΙΣ ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΠΤΕΡΥΓΟΙ
(Παιδαγωγικὸς διάλογος Α καὶ Β)

«Τοῦ μετὰ κόπον νικητοῦ (α)
»εἶν' ἔμνοι οἱ μελίφωνοι,
»υστερας φήμης ἀπαρχή.
»Αὐτοὶ πιστὴ βεβαίωσις
»τῶν λόγων ἀρετῶν αὐτοῦ! »
Πίνδαρος

Ποσῶς ὁ νοῦς ὁ αὔλος δὲν ἵπταται ἀφ' ὅπου ὑψοῦται κτίσμα ὑλικὸν κοινῶν τινος ἀνθρώπου. Τὸ ἔργον τὸ πνευματικόν, τὸ μέγ' αὐτὸ καὶ μόνον ἀναπτέρωνει τὸν θνητὸν εἰς τοῦ Θεοῦ τὸν θρόνον.

(α) Τοῦ θεσπεσίου τῆς Δίρκης ἀετοῦ οἱ ἀγλαοὶ ἐκείνοι

B

Και τις την ανθρωπότητα ἐκεῖ ἀναβιβάξει
καὶ τὸ θνητὸν σαρκίον μας μ' Ἐκεῖνον συμβιβάξει ;
Τί εἶν' ἐκεῖνο τὸ δι' Οὐ τὸ πνεῦμά μου ὑψοῦται
καὶ βαθμηδὸν πρὸς ἄγγελον ταυώτερον ἰσοῦται ;
Εἰπέ μοί το, ὅπως πεσὼν πρηγῆς τὸ προσκυνήσω
καὶ δάκρυα εὐγνώμονα ἐκ τῆς ψυχῆς μου χύσω.

A

Σχολεῖον λέγουσι πολλοὶ τὸ ὄνομα ἐκεῖνο·
πλὴν οὐδετέρως ὁμιλοῦν, καθ' ὅσον ἐγὼ κρίνω.
Καὶ τί τ' ὄνομα' αὐτὸ δηλοῖ ; Μὴ κτίριον μαρμαῖρον,
τεχνήτου κατασκευάσμα ἐκ τῶν εὐπρεπεστέρων ;
ἀλλὰ τὸ κτίσμα δύναται ὅσον κι' ἂν σελαγίσῃ
τὰς πτέρυγας τοῦ πνεύματος καὶ μόνον νὰ ταυύσῃ ;
πρὸ τοῦ κλεινοῦ ἀγάλατος Ἐριμοῦ ἢ Ἀφροδίτης
ἰστάμενος ὁ ἄξεστος τυχαῖος παροδίτης
νομίζεις, ὅτι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θὰ αἰσθανθῇ
ἐνθουν καὶ πτερυγίζουσιν τὸ κάλλος ἐνθ' ἀνθεῖ ;
Ἄλλὰ καὶ πόσα πνεύματα εἰς τόσα τῆς γῆς μέρη,
ὡς ἐξ ἡλίου πᾶσ' ἀκτίς, ἥτις παντοῦ μαρμαίρει,
ἐξέμαθον εἰς τὸ αὐτὸ πανόμοιον σχολεῖον
καὶ οὕτως ἐφωτίσθησαν φωτίζαντες τὸν βίον !
Ἄρα δὲν εἶνε κτίριον μὴ πάλαι αἰ' Ἀθῆναι
λαμπραὶ ἀπὸ τῆς φύσεως λαμπραὶ τῶρα δὲν εἶνε ;
πλὴν ὅσοι τότε ὑψώσαν σοφίας τὸ πεδίον
μὴ εἶχον τὸ αὐτὸ μ' ἡμᾶς περικαλλές σχολεῖον ;
Μ' εἰς τὸ αὐτὸ ἐσπούδασαν ὁ Πλάτων, ὁ Ἰκτίνος
ὁ Δημοσθένης, Πλούταρχος, ὁ Πίνδαρος ἐκεῖνος ;
Καὶ ἂν ἐντὸς χρυσοπηγῶς Ναοῦ τὴν προσευχὴν σου
ἐκπέμψῃς πρὸς τὸν ὕψιστον, συντρίβεις τὴν ψυχὴν σου
πλειότερον ἢ ἐν μικρῷ ἐρημικῷ ναύσκῳ ;
ἀνώτερον τι τὴν ψυχὴν, ὅτι ὑψοῖ εὐρίσκω !

B

Κενὴν τὴν λέξιν θεωρῶν, ὅτι εἶνε τὸ σχολεῖον,
λοιπὸν πῶς ὀνομάζεται φρονεῖς αὐτό... Βιβλίον;

A

Βιβλίον εἶνε ἰδεῶν κρυστάλλωσις, δὲν λέγω,
εἰς συστοιχίας λέξεων· πλὴν δὲν συγκαταλέγω
εἰς ἐν καὶ κοινὸν ὄνομα τῷ φέλιμον βιβλίον
μὲ τᾶχρηστον ἢ βλαπτικὸν ὅσον ὁμὰς θηρίων,
Βιβλίον! Ἄλλὰ τίς αὐτό, ἔστω καὶ ἂν ἀπλότης
εἰς ὕψος καὶ συνάφειαν, λέξεως ἀνηρότης
τὸ διακρίνη, τίς αὐτὸ δύναται νὰ νοήσῃ
ἂν τί σημαῖν ἢ λέξις του πρότερον δὲν γνωρίσῃ;
ἂν τ' ὅ,τι δῆποτε καλὸν ἐντὸς αὐτοῦ ἐγκλείη,
ἔστω καὶ ἂν τὰ κρύφια προβλήματ' αὐτὸ λύη;
κ' ἐὰν κοσμηθῆται μὲ χρυσᾶς ἐγγράμους καὶ στιλβούσας
εἰκόνας ἐκ τοῦ φυσικοῦ ληφθεῖσας κ' ἐξηγουσάς
κατὰ τι τὴν περιγραφὴν ἀμέμπτως ὑφασμένην
καὶ ἐστιχοῦρημένην,
τίς, λέγω, αὐτὸ δύναται ὅσον κἂν προσπαθήσῃ
μόνος, χωρὶς νὰ διδαχθῇ, νὰ τὸ κατανοήσῃ;
Βλέπετε λοιπὸν ἢ λέξις σου καλὸν λαμπρὸν βιβλίον,
ὅτι δὲν ὑπολείπεται τῆς λέξεως Σχολεῖον;

B

Πλὴν ἕως τῶρα, φίλε μου, ἂν καὶ πολὺ μὲ πείθῃς,
περὶ τῶν δύο γίνεται λόγος οὐχὶ συνήθης.

στίχοι, οὗς ἀμυδρῶς καὶ κατὰ τὸν νοῦν τῆς φράσεως μόνον
μετρήνομεν χάριν τῶν μὴ καταγινόμενων περὶ τὸν βα-
θύουον ὄντως Πίνδαρον, ἔχουσιν οὕτως: (Ὀλυμπ. ΙΑ'
Στρ.-στ. 5-8). Εἰ δὲ σὺν πόνῳ τις εὐπράσσοι (δηλ. νικῶν)
μελιγάρους ὕμνοι ὑστέρων ἀρχὰ λόγων τέλλεται καὶ πιστὸν
ὄρχιον μεγάλαις ἀρεταῖς.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1893—3039.

Πάντες, ὡς ἐκ μιᾶς φωνῆς, συγγράφοιτες, ὁ Τύπος,
μονογραφοῦντες λόγιοι, φωνάζουν. Εἶνε ῥῦπος
τὸ Ἔθνος τὸ Ἑλληνικὸν φωτὸς τὸ πάλ' Ἔσθια
νὰ μὴ ἔχη τάληθινὰ Σχολεῖα καὶ βιβλία !...

A

Λοιπὸν ἀφοῦ ἐπέισθημεν, σοὶ λέγ' ὅτι τὸ θεῖον
πνεῦμα ὑπάρχει εἰς αὐτὸ τὸ ὄνομα Σχολεῖον,
ἢ κτίριον εἶν' ἐκπαγλον ἢ τι τῶν δωματίων
—βεβαίως ὄχι πνιγερὸν ἢ πλήρες μικροβίων—

B

Καὶ ποῖον εἶνε;

A

Ἡ ψυχὴ ζωὴν ἢ ἐμφυσῶσα
τοῦ ἄληθοῦς παιδαγωγοῦ μορφή εἶν' ἢ μειδιῶσα,
ἢ πάντοτε εἰς τὰ μικρὰ τὴν τῶν καλῶν γονέων
ἀναμιμνήσκουσα μορφήν ἢ ὄλων τῶν ἀνθέων
ἀπαλωτέρα πάντοτε τὴν παιδικὴν καρδίαν
ἢ συγχρινῶσα φυσικῶς μὲ τὴν διδασκαλίαν
ἢ φέρουσα ἐν αὐτῇ τὸ αἶλον, τὸ ὄντως ὄν
καὶ αἴρουσα τὰ τέκνα μας ἐκεῖ εἰς τὸν Θεόν.
Τὴν δύναμιν ἀρύεται ἐκ τῆς ἀγάπης μόνον,
ἢν τρέφει πρὸς τὸ Ἔθνος του καὶ ἀφηγεῖ τὸν πόνον.
Ὡς ὁ γονεὺς ἐργάζεται ἄρτον ζωῆς παρέχων,
ὅτι ὁ εἰργάστ' εἰλικρινῶς χαρὰν του μόνην ἔχων !
Ἄν δὲ τὸ σῶμα σθεναρὸν νομίζῃ τις ὅτ' εἶνε
ἄνευ ψυχῆς ἀριπρεποῦς καλῶς ἂν λέγῃ, κρίνε·
καὶ ὅσον ἦτ' ὠφέλιμος ἢ παλαιὰ θρησκεία
ἔχουσα θαυμαστοὺς ναοὺς πλὴν ὡς θεὸν τὸν Δία,
τόσον θὰ ἦ ὠφέλιμον καὶ τὸ λαμπρὸν Σχολεῖον
ἄνευ λαμπροῦ παιδαγωγοῦ, ἢ τὸ χρυσοῦν βιβλίον.
Εἰς τῆς ζωῆς τὸν Οὐρανὸν ὅπου ἡ θεῖα γῆ
ὁ Ἔθνικὸς Διδάσκαλος τὸ Ἔθνος πτερυγοῖ !

Ἐκ Πειραιῶς

I. Γ. Γζαννοῦκος.

ΔΙΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΔΙΑΡΕΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Πρὸς χρῆσιν τῶν δημοδιδασκάλων

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ἐν Ἀθήναις. Τιμᾶται δρ. 1,50.

Ἡ εἰδικὴ αὕτη μονογραφία, δι' ἧς ἐξετάζεται
καθ' ὅλας τὰς ὄψεις αὐτοῦ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον
μὲ ἓνα διδάσκαλον καὶ τέσσαρας τάξεις, εἶναι ἀπα-
ραίτητον βοήθημα εἰς πάντα δημοδιδάσκαλον. Διότι
μόνον καθ' ἣν ὑφήγησιν δίδει ὁ συγγραφεὺς δύνα-
ται νὰ γίνῃ τι καλὸν ἐν τῷ σχολείῳ. Εἶναι δὲ τὸ
βιβλίον οὕτω γεγραμμένον, ὥστε νὰ δύναται πᾶς
δημοδιδάσκαλος νὰ τὸ ἐννοήσῃ καὶ νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ,
ἐὰν θέλῃ. Ἀποστέλλεται πρὸς πάντα ταχυδρομικῶς
ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν προπληρώνοντα τὸ
ἀντίτιμον τοῦ βιβλίου.

